

ლევან ჯინჯიხაძე¹

სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

<https://doi.org/10.52340/sou.2022.20.35>

**ქართული ენისა და ლიტერატურის ინტეგრირებული სწავლების
კომუნიკაციური ტექნოლოგიების გამოყენება
საგაკვეთილო პროცესში**

აბსტრაქტი. შესავალი. სტატიაში გაანალიზებულია ქართული ენისა და ლიტერატურის ინტეგრირებული სწავლების კომუნიკაციური ტექნოლოგიების გამოყენება საგაკვეთილო პროცესში, რომლებიც ძირითადად მიმართულია აქტიური მეთოდებისა და ორგანიზაციული ფორმების ძიებისაკენ და აქტიურად გამოიყენება გაკვეთილის უკეთ წარმართვისათვის, თანამშრომლობითი სწავლებისათვის, წყვილებსა და ჯგუფებში.

კვლევის ძირითად ნაწილს წარმოადგენს ის საგანმანათლებლო ამოცანები, რომელთა გადაჭრა გაკვეთილებზე აუცილებელია დასახული მიზნის მისაღწევად, მდგომარეობს შემდეგში, მოხდეს: მოსწავლეთა ცოდნისა და უნარ-ჩვევების ფორმირება, თავისუფლად შეძლონ გამოხატონ საკუთარი და აღიქვან სხვისი აზრი როგორც ზეპირი, ასევე წერიტი მეტყველების გზით; სალექსიკონო მარაგის გამდიდრება; უნარების განვითარება და მათი გამოყენება მეტყველებაში გრამატიკული კონსტრუქციის სწავლებისას; მოსწავლეთა მიერ ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების (ორთოგრაფიული, ლექსიკური, გრამატიკული) გაცნობიერება და შესწავლა; უნარების განვითარება, შეძლოს საკუთარი მოსაზრების კონსტრუირება და შეფასება.

საქმიანობა, რომელშიც ხორციელდება კომუნიკაციური ტექნოლოგია, შეიძლება იყოს სასწავლო, შრომითი ან ატარებდეს თამაშობით ხასიათს. ყველაზე მთავარ ორგანიზაციულ ერთეულს სწავლების პროცესში წარმოადგენს კომუნიკაციური სიტუაცია. მისი შექმნის დახმარებით მალღდება

¹ ლევან ჯინჯიხაძე, სოხუმის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი, პედაგოგიკის დოქტორი.

ურთიერთობის მოტივაცია; შესაძლებელია მეტყველებითი მასალის პრეზენტაცია; ხდება მეტყველებითი ჩვევების შექმნა; ვითარდება მოსწავლეთა აქტიურობა და დამოუკიდებლობა; მტკიცდება მოსწავლეთა კომუნიკაციური უნარ-ჩვევები.

დასკვნა. კომუნიკაციური ტექნოლოგიების გამოყენება ქართული ენისა და ლიტერატურის ინტეგრირებულ გაკვეთილებზე დაწყებით კლასებში იძლევა შესაძლებლობას, შევასწავლოთ მოსწავლეს ენა და ლიტერატურა, როგორც ურთიერთობის საშუალება, სამყაროსა და საკუთარი თავის მასში შეცნობა; განუვითაროთ აქტიური, შემოქმედებითი და კრიტიკული აზროვნება, რომ წიგნიერების დონეზე ფლობდეს ყველა სახის მეტყველებით საქმიანობას.

საკვანძო სიტყვები: კომუნიკაციური ტექნოლოგია, ინტეგრირებული გაკვეთილი, თანამშრომლობითი სწავლება, ენა და ლიტერატურა.

Levan Jinjikhadze²

Sokhumi State University

Integrated teaching of Georgian language and literature Use of communication technologies in the educational process

Abstract. Introduction. The report analyzes the use of communication technologies for the integrated teaching of Georgian language and literature in the teaching process, which are mainly aimed at the search for active methods and organizational forms and are actively used for better conducting the lesson, for cooperative learning, in pairs and groups.

It is the main part of the research educational tasks which must be solved at the lessons to achieve the set goal consist of the following: formation of students' knowledge and skills, so that they will be able to freely express their own opinions and discern other people's ones, both orally and in writing; enrichment of vocabulary; development of skills and their use in teaching grammatical construction in speech; making students' aware of the norms of the Georgian literary language (orthographic, lexical, grammatical); developing skills to be able to construct and evaluate one's own opinion.

Activities in which communication technology is implemented can be educational, labor or play. The most important organizational unit in the teaching process is the communicative situation. With the help of its creation, the motivation of the relationship increases; presentation of speech material is possible; speech habits are acquired; students' activity and independence developed; communication skills of students are enhanced.

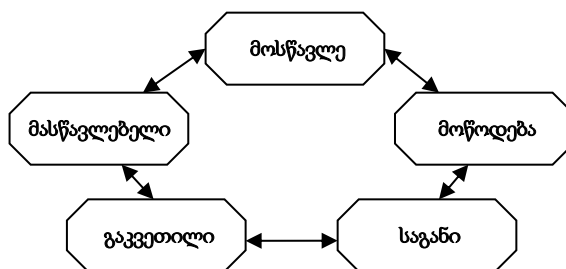
² **Levan Jinjikhadze**, Doctor of Pedagogy, Associate Professor of Sokhumi State University.

Conclusion. The use of communication technologies in the integrated lessons of Georgian language and literature in elementary grades provides an opportunity to teach the student language and literature as a means of communication, getting to know the world and oneself in it; to develop active, creative and critical thinking to master all kinds of speaking activities at the literacy level.

Key words: communication technology, integrated lessons, cooperative learning, language and literature

შესავალი. კომუნიკაციური ტექნოლოგიები დღეს თანამედროვე სწავლებაში აქტიურად ინერგება და ფართოდ გამოიყენება. კომუნიკაციური ტექნოლოგიის არსი მდგომარეობს იმაში, რომ იგი ორიენტირებულია სასწავლო-აღმზრდელობით პროცესში პიროვნებათშორის ურთიერთთანამშრომლობაზე. ასეთი სასწავლო-აღმზრდელობითი პროცესი კი ნიშნავს გადასვლას პიროვნულ-ორიენტირებულ პედაგოგიკაზე, რომელიც იძლევა მოსწავლისადმი თავისუფალ მიდგომას სასწავლო-საქმიანობრივ პროცესში.

ძირითადი კვლევა. მოსწავლისადმი თავისუფალი მიდგომა სასწავლო-პროცესში გულისხმობს ისეთი პირობების შექმნას, სადაც მოსწავლეები შეძლებენ და მოახერხებენ თავიანთი შესაძლებლობების კარგად წარმოჩენას. ამდენად, თუკი ტრადიციული საგანმანათლებლო სისტემა იძლეოდა შემდეგ ლოგიკურ სქემას: *მასწავლებელი _ საგანი _ მოსწავლე*, თანამედროვე საგანმანათლებლო მოდელი, კიდეც უფრო რომ გავშალოთ, ჩვენი აზრით, ითვალისწინებს შემდეგს:

სქემა 1

კომუნიკაციური ტექნოლოგიები ძირითადად მიმართულია აქტიური მეთოდებისა და ორგანიზაციული ფორმების ძიებისაკენ და აქტიურად გამოიყენება გაკვეთილის უკეთ წარმართვისათვის, თანამშრომლობითი სწავლებისათვის, წყვილებსა და ჯგუფებში მუშაობისათვის. კომუნიკაციური ტექნოლოგიები ითვალისწინებს შემდეგ პრინციპებს:

- ✓ დამყაროს საკუთარ თავში შეცნობას;

- ✓ სუბიექტის აქტივობას, რომელიც იძლევა შემოქმედებითობის უმაღლესი დონის გამოვლინებას;
- ✓ პიროვნების საქმიანობრივ ფორმირებას.

კომუნიკაციური ტექნოლოგიები წარმოადგენს ერთ-ერთ მთავარ წამყვან მეთოდებს სწავლებაში, როგორც ურთიერთობის, ასევე დიალოგურ სწავლებაში. კომუნიკაციური სწავლება განისაზღვრება როგორც ფუნქციონალური მიდგომა, ან ფუნქციონალურ-აზრობრივი მიდგომა ახალი ცოდნისა და უნარების ათვისების საქმეში.

კომუნიკაციური შესაძლებლობების განვითარება და კომუნიკაციური კომპეტენტურობა მოიცავს აქტიური მოსმენისა და მეტყველების უნარების განვითარებას, შინაარსის გადმოცემას, თხრობას, დისკუსიაში ჩართულობას, საკუთარი თვალსაზრისის დაცვას, დასკვნების კეთებას, ინფორმაციის განზოგადებას და სხვა.

კომუნიკაციური კომპეტენტურობა ნიშნავს _ დასვა და გადაჭრა განსაზღვრული ტიპის კომუნიკაციური ამოცანები: განსაზღვრო კომუნიკაციის მიზანი, შეაფასო სიტუაცია, გაითვალისწინო და წინასწარ განჭვრიტო კომუნიკაციური შესაძლებლობები, იყო მზად შესაბამისად მეტყველების ქცევის შესაცვლელად. ის მოთხოვნები, რომელსაც კომუნიკაციური კომპეტენტურობა წინ აყენებს, ითვალისწინებს როგორც *ზუპირ* (დისკუსია, პრეზენტაცია), ასევე *წერით* (კითხვა, სხვადასხვა ჟანრის ტექსტის გაგება და აღწერა) კომუნიკაციის ფორმებს.

კომუნიკაციური კომპეტენტურობა პიროვნებას უყალიბებს ისეთ თვისებას, როგორიცაა კომუნიკაბელურობა. კომუნიკაბელურობა კი გაიგება, როგორც ინდივიდის შესაძლებლობა, თავისი ინიციატივით დაამყაროს კავშირი სხვასთან მიმართებაში და ასევე მტკიცედ დაიცვას ეს კავშირი. მაგრამ იმისათვის, რომ მოსწავლეს გამოუმუშავდეს კომუნიკაბელურობა, მთავარი და აუცილებელია, პირველ რიგში, თვითონ მასწავლებელს ჰქონდეს ეს თვისება სათანადოდ განვითარებული.

კ. მელაშვილის განმარტებით „კომუნიკაბელური უნარი პედაგოგისა მქლავდება არა მარტო იმაში, რომ ის თხრობის დროს მუდმივ კონტაქტშია მსმენელებთან, არამედ იმაშიც, რომ თვით ცოდნასა და უნარ-ჩვევებს სიღრმეებში წვდება, მოიცავს, გარს უვლის, რომ უპასუხოდ არ დატოვოს არც ერთი კითხვა“ (მელაშვილი, 2004: 55).

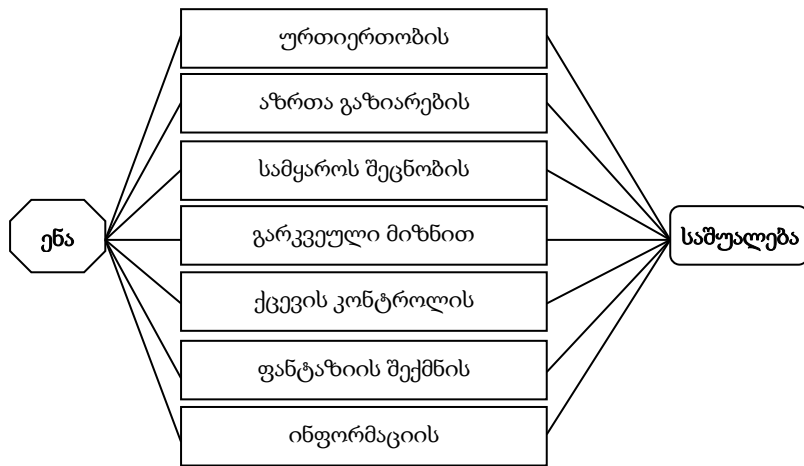
პროფესიული თვალსაზრისით ამ შესაძლებლობას ეძლევა უმაღლესი შეფასება და შედის იმ აუცილებელი პირობების რიცხვში, რომელიც გამოიყენება და უკავშირდება აქტიურ კომუნიკაციურ საქმიანობას.

კომუნიკაციური ტექნოლოგია ეყრდნობა ურთიერთმაკავშირებელ კომპლექსურ სწავლებას, რომელშიც თავს იყრის ყველა სახის მეტყველებითი საქმიანობა: აუღირება, მეტყველება, კითხვა, წერა.

კომუნიკაციური ტექნოლოგია იძლევა შესაძლებლობას, გავაცნობიეროთ და გამოვიყენოთ პრაქტიკაში ენის ფუნქციონალური მექანიზმები:

- ✓ ინტერაქტიური ფუნქცია _ ენის გამოყენება სხვასთან ურთიერთობისათვის;
- ✓ პიროვნული ფუნქცია _ ენის გამოყენება საკუთარი გრძნობებისა და აზრების გამოსახატავად;
- ✓ ევრისტიკული ფუნქცია _ ენის გამოყენება გარესამყაროს შეცნობისა და შესწავლისათვის;
- ✓ ინსტრუმენტალური ფუნქცია _ ენის გამოყენება გარკვეული მიზნით;
- ✓ რეგულატორული ფუნქცია _ ენის გამოყენება გარშემო მყოფთა ქცევის საკონტროლოდ;
- ✓ საბოვანი ფუნქცია _ ენის გამოყენება ფანტაზიის შესაქმნელად;
- ✓ რეპრეზენტაციული ფუნქცია _ ენის გამოყენება ინფორმაციის გადასაცემად.

სქემატურად ასე შეგვიძლია წარმოვადგინოთ:

სქემა 2

კომუნიკაციური ტექნოლოგიის სწავლების მთავარ არსს წარმოადგენს მეტყველებითი ქცევის შინაარსობრიობა, რომელიც შედგება მეტყველებითი სიტუაციების გაცნობიერებისა და მეტყველებითი ქმედებებისაგან. კომუნიკაციური ტექნოლოგიის გამოყენების მთავარი მიზანია _ განუვითაროთ მოსწავლეებს შესაძლებლობები, შეძლონ გადაჭრან კომუნიკაციური ამოცანები სასწავლო პროცესში იმ ლექსიკისა და გრამატიკის ცოდნით, რომელსაც ფლობენ აქტიურ დონეზე.

საგანმანათლებლო ამოცანები, რომელთა გადაჭრა გაკვეთილებზე აუცილებელია დასახული მიზნის მისაღწევად, მდგომარეობს შემდეგში, მოხდეს:

- ✓ მოსწავლეთა ცოდნისა და უნარ-ჩვევების ფორმირება, თავისუფლად შეძლონ გამოხატონ საკუთარი და აღიქვან სხვისი აზრი როგორც ზეპირი, ასევე წერიტი მეტყველების გზით;
- ✓ სალექსიკონო მარაგის გამდიდრება;
- ✓ უნარების განვითარება და მათი გამოყენება მეტყველებაში გრამატიკული კონსტრუქციის სწავლებისას; მოსწავლეთა მიერ ქართული სალიტერატურო ენის ნორმების (ორთოგრაფიული, ლექსიკური, გრამატიკული) გაცნობიერება და შესწავლა;
- ✓ უნარების განვითარება, შეძლოს საკუთარი მოსაზრების კონსტრუირება და შეფასება.

კომუნიკაციური ტექნოლოგია ითვალისწინებს *მოსწავლის საქმიანობასაც*:

- ✓ კითხვების დასმა;
- ✓ საკუთარი აზრის განმტკიცება;
- ✓ უბიძგოს მოქმედებისაკენ თანამოსაუბრეს კითხვების, საკამათო მტკიცებულებების და სხვათა საშუალებით;
- ✓ გამოთქვას ვარაუდი და მოახდინოს გრამატიკული ნორმების აქტუალიზება.

ამასთან, საჭიროა ახალი სიტუაციის გამოყენება:

- ✓ ახალი მეტყველებითი ამოცანა;
- ✓ ახალი თანამოსაუბრე;
- ✓ ახალი საკითხის განხილვა.

კომუნიკაციური კომპეტენტურობის დაუფლების მთავარ საშუალებად ითვლება საქმიანობის სხვადასხვა სახეები, როგორიცაა:

- ✓ აუცილებელი ურთიერთობის გაცნობიერება;
- ✓ მეტყველების გამოყენების მოთხოვნილება;
- ✓ მეტყველებითი ქცევის წარმოდგენის ფორმირება.

ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე შეიძლება გვეჩვენოს კომუნიკაციური კომპეტენტურობის განვითარების შემდეგი ეტაპები, რომელიც ძირითადად ხორციელდება მასწავლებლის უშუალო ხელმძღვანელობით:

პირველი ეტაპი

- ✓ მოსწავლეთა მზადყოფნა სასწავლო პროცესში მონაწილეობისათვის;
- ✓ კითხვებზე ამომწურავი პასუხების გაცემა;
- ✓ შესასრულებელი დავალების შინაარსიდან გამომდინარე კითხვების დასმა;
- ✓ კითხვებისა და პასუხების კომენტირება;

- ✓ შესაბამისი ინფორმაციის გაკეთება;
- ✓ ლოგიკური და თანამიმდევრული თხრობა.

მეორე ეტაპი

- ✓ საკუთარი აზრის გამოთქმის გამომუშავების უნარი;
- ✓ საკუთარი აზრის გამოთქმა ხატოვნად, ცხადად და მოკლედ;
- ✓ მაგალითებისა და ნიმუშების მოყვანა საკუთარი აზრის გასამყარებლად;
- ✓ რიტორიკული კითხვების გამოყენების უნარი;
- ✓ პარტნიორთან და თანამოსაუბრესთან კონტაქტის დამყარების უნარი;
- ✓ ხმამაღალი და სწრაფი მეტყველებითი გამონათქვამების დარეგულირების უნარი.

მესამე ეტაპი

- ✓ წყვილებში და ჯგუფებში საუბრის წარმართვის უნარი;
- ✓ კონსტრუქციული დიალოგის წარმართვის უნარი;
- ✓ დისკუსიის აგებისა და მისი წარმართვის უნარი;
- ✓ კონფერენციებში, თამაშებში და ტურნირებში მონაწილეობის უნარი.

საქმიანობა, რომელშიც ხორციელდება კომუნიკაციური ტექნოლოგია, შეიძლება იყოს სასწავლო, შრომითი ან ატარებდეს თამაშობით ხასიათს. ყველაზე მთავარ ორგანიზაციულ ერთეულს სწავლების პროცესში წარმოადგენს კომუნიკაციური სიტუაცია.

მისი შექმნის დახმარებით

- ✓ მალდება ურთიერთობის მოტივაცია;
- ✓ შესაძლებელია მეტყველებითი მასალის პრეზენტაცია;
- ✓ ხდება მეტყველებითი ჩვევების შექმნა;
- ✓ ვითარდება მოსწავლეთა აქტიურობა და დამოუკიდებლობა;
- ✓ მტკიცდება მოსწავლეთა კომუნიკაციური უნარ-ჩვევები.

მეორე ეფექტურ საშუალებას წარმოადგენს მხატვრული ტექსტის (ტექსტების) ერთობლივი ანალიზი. ტექსტი კი ქმნის განმავითარებელ და აღმზრდელილობით ატმოსფეროს გაკვეთილზე. გაკვეთილზე ტექსტზე მუშაობისას აუცილებლად უნდა ჩანდეს თითოეული მოსწავლის აქტიურობა. ტექსტზე შემოქმედებითი მუშაობა დაეხმარება მოსწავლეებს, შეძლონ საკუთარი ინდივიდუალური ტექსტის კონსტრუირება და დაუფლონ ანალიზის კეთების საშუალებებს.

ტექსტებისა და დავალებების მიზანმიმართული შერჩევა, კარგად მოფიქრებულ სისტემაში ტექსტზე მუშაობა ყოველ გაკვეთილზე ის პირობებშია, რომლებიც იძლევა საშუალებას, კიდევ უფრო განვუვითაროთ მოსწავლეებს მეტყველების უნარი, რომელიც თავის მხრივ უზრუნველყოფს ენის განვითარებას. ძალიან მნიშვნელოვანია ტექსტების ანალიზი, რომელიც

ხელს უწყობს პიროვნების როგორც ზნეობრივ და ესთეტიკურ განვითარებას, ასევე უმუშავებს მოსწავლეს მოთხოვნილების უნარ-ჩვევას რეფლექსიისადმი.

კომუნიკაციურ ტექნოლოგიაში სასწავლო მასალის შერჩევა უნდა პასუხობდეს მონაწილეთა მოთხოვნილებებს:

- ✓ მეტყველებითი კონსტრუქციების შერჩევა ურთიერთობისათვის;
- ✓ მეტყველებითი ურთიერთობის სხვადასხვა მოდელების გამოყენება (მარტივიდან რთულზე გადასვლა);

სწავლებამ ზემოქმედება უნდა მოახდინოს მოსწავლეთა არა მხოლოდ აზროვნებაზე, არამედ მათ გრძნობებსა და ემოციებზე:

- ✓ შეგულიანება (წაქეზება) ურთიერთობისაკენ;
- ✓ შემოქმედებითობის სინარულის განცდა;
- ✓ დადებითი ემოციების გამოხატვა.

კომუნიკაციური ტექნოლოგიის საფუძველზე შეიძლება გვექმდეს გაკვეთილის შემდეგი სახეები:

- ✓ გაკვეთილები, რომლებიც ეყრდნობა ფანტაზიას და შემოქმედებას _ თხზულება, დებატები, დისკუსია, დისპუტი;
- ✓ იმიტირებული გაკვეთილები;
- ✓ გაკვეთილი-თამაში _ დიდაქტიკური, როლური, საქმიანი, შეჯიბრებითი;
- ✓ გაკვეთილი თხზულების შესაქმნელად სურათის, სიუჟეტური სურათის, მოცემული ტექსტის, პირადი შთაბეჭდილებების მიხედვით;
- ✓ გაკვეთილები, სადაც მოცემულია ტექსტის კომპლექსური ანალიზი, შემოქმედებითი მუშაობა, საკუთარი ტექსტის შექმნა.

მასწავლებელს გაკვეთილის მზადებისას, ურთიერთობის დიალოგური პირობების მოფიქრებისას, შეუძლია გამოიყენოს განსაზღვრული პროცესუალური მოდელი, რომელშიც ეტაპობრივად გაიშლება მოსწავლეთა საქმიანობის შესაძლებლობები საგანმანათლებლო პროცესში. ამ შესაძლებლობის სტრუქტურა საკუთრივ წარმოადგენს ოთხ ტექნოლოგიურ ეტაპს:

- ✓ კომუნიკაციური სიტუაციის სტრუქტურული შემუშავება;
- ✓ გაკვეთილზე მასწავლებლისა და მოსწავლის ერთობლივი საქმიანობის პროექტის შემუშავება;
- ✓ მონაწილეობა სასწავლო დიალოგში;
- ✓ დიალოგური ურთიერთმოქმედების შედეგების რეფლექსია (ჯინჯინხაძე, 2014: 74).

კომუნიკაციური სიტუაციის შექმნა ფართო გაგებით გულისხმობს იმ პირობების სისტემას, რომელიც ითხოვს სუბიექტისაგან მიიღოს აქტიური მონაწილეობა საგაკვეთილო პროცესში. ეს კონკრეტული ცხოვრებისეული ეპიზოდია, რომლის შინაარსშიც შედის:

- ✓ პრობლემათა აქტუალიზაცია;
- ✓ პირობებისა და მდგომარეობის გააზრება (ასაკობრივი და ინდივიდუალური თავისებურებების გათვალისწინება);
- ✓ გადაწყვეტილების მიღება, დამატებითი მასალის ძიება, ანალიზი, შერჩევა;
- ✓ საკუთარი მოქმედების აგება ახალი ტიპის ორიენტირების საფუძველზე.

კომუნიკაციური ტექნოლოგიების გამოყენება ქართული ენისა და ლიტერატურის გაკვეთილებზე დაწყებით კლასებში იძლევა შესაძლებლობას, შევასწავლოთ მოსწავლეს ენა, როგორც ურთიერთობის საშუალება, სამყაროსა და საკუთარი თავის მასში შეცნობა; განვუვითაროთ აქტიური, შემოქმედებითი აზროვნება, რომ წიგნიერების დონეზე ფლობდეს ყველა სახის მეტყველებით საქმიანობას.

მ. ინასარიძის მიხედვით სწავლების კომუნიკაციური მეთოდი გულისხმობს ძირითადად კომუნიკაციურ სავარჯიშოთა სისტემის გამოყენებას, რომლებიც გრამატიკულ კანონზომიერებებს ეყრდნობა. კომუნიკაციური მეთოდისათვის მნიშვნელოვანია კომბინირებული სავარჯიშოები, რომელთაც გრამატიკულ მიმართულებასთან ერთად კომუნიკაციური ხასიათი გააჩნიათ (ინასარიძე, 2007: 23).

არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება მოსწავლეთა მიერ იმის გაცნობიერებას, რომ გრამატიკული ფორმები აუცილებელია კომუნიკაციური ამოცანის გადასაჭრელად და რომ მათი გააზრებით ადვილია ამ ფორმების გადატანა და გამოყენება ახალ კონტექსტში.

კომუნიკაციური გრამატიკა აღიარებს სწავლების კომუნიკაციურ მეთოდს, რომელიც ემყარება არა უბრალოდ წინადადებას, არამედ გამონათქვამის დონეზე მუშაობის აუცილებლობას. სწავლების საწყის ეტაპზე მნიშვნელოვანია საურთიერთობო მეტყველების ელემენტარული ჩვევების ფლობა, რომელსაც წინ უსწრებს მარტივი წინადადებებისა და ფრაზების გამოყენება, მარტივი შეკითხვის დასმა და პასუხის გაცემა, ურთიერთობის დამყარება მარტივ, ტიპურ სიტუაციებში და სხვა (ინასარიძე, 2007: 24).

ქართული ენის გაკვეთილებზე წარმოებს მრავალასპექტიანი მუშაობა სიტყვასთან; სხვადასხვა სახის ლექსიკონების გამოყენება; ასოციაციური მწკრივების ანალიზი და შერჩევა სიტყვასთან მიმართებაში; სიტყვისათვის კონტექსტის შექმნა და ა. შ.

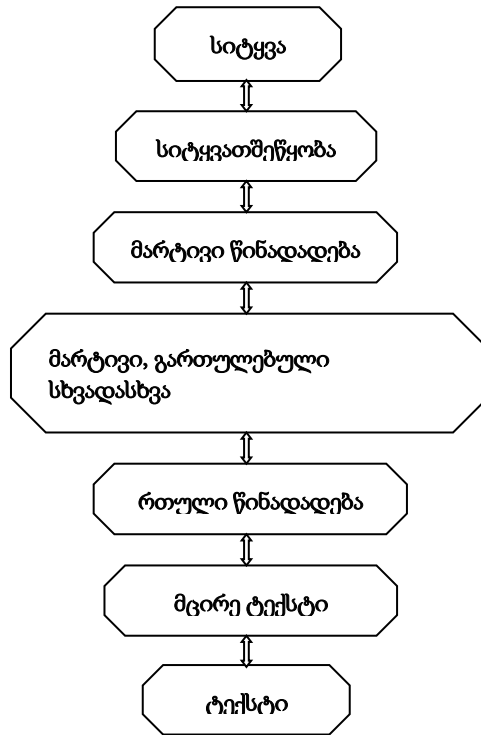
რაც შეეხება სალექსიკონო მუშაობას გაკვეთილებზე, იგი სხვადასხვა სახით თითქმის ყოველდღიურად წარმოებს. ასევე მრავალმხრივია მოსწავლეთა სალექსიკონო მარაგის გამდიდრებისა და გაფართოების გზები. ამიტომ, სწორად ორგანიზებული სალექსიკონო მუშაობა სკოლის საერთო საგანმანათლებლო მუშაობის სისტემაში დიდი აღმზრდელობითი მნიშვნელო-

ბის ფაქტორია. აქტიურობისა და შეგნებულობის, სისტემურობისა და თანამიმდევრობის, მოსწავლეთა ასაკობრივ და ინდივიდუალურ თავისებურებათა მტკიცედ გათვალისწინების დიდაქტიკური მოთხოვნები განსაზღვრავენ სალექსიკონო მუშაობის შინაარსსა და გზებს.

სალექსიკონო მუშაობა მასწავლებელს ისე უნდა ჰქონდეს დაყენებული კლასში, რომ მოსწავლეები თვითონვე უნდა აყენებდნენ მოთხოვნას ამა თუ იმ ტერმინის, უცნობი და გაუგებარი სიტყვის განმარტების შესახებ. დასმული საკითხის გარშემო მსჯელობა და კვლევით-ძიებითი მუშაობა პირველად სწორედ მოსწავლეთა შორის უნდა იმდებოდეს. თუ მოსწავლეები ვერ შეძლებენ დასმული საკითხის გადაჭრას, მხოლოდ ამის შემდეგ უნდა გაუწიოს მათ დახმარება მასწავლებელმა.

ქართული ენის გაკვეთილებზე შეიძლება გამოვიყენოთ სწავლების შემდეგი მეთოდები და სტრატეგიები:

- ✓ სალექსიკონო მუშაობის ინოვაციური ხერხები: კარნახი-კროსვორდი, კარნახი ილუსტრაციით, თავისუფალი კარნახი, თვითკარნახი და ა. შ.
- ✓ გამოყოფილი სიტყვებისა და გამოთქმებისათვის კულტურული ფონის შექმნა;
- ✓ კონტექსტში სიტყვის მნიშვნელობის აზრობრივი ანალიზი;
- ✓ სინონიმებისა და ანტონიმების შერჩევა და მათზე მუშაობა, ომონიმებისა და პარონიმების შედარება და სხვა.;
- ✓ ტექსტის შედგენა ანალოგიების გზით;
- ✓ ფრაზეოლოგიზმებზე, ანდაზებზე, გამოთქმებზე და აფორიზმებზე მუშაობა;
- ✓ კონტექსტის შექმნა გამომსახველობით-გამომეტყველებითი საშუალებებით;
- ✓ აზრობრივად შორს მდგარი სიტყვის დაკავშირება წინადადებასთან;
- ✓ წინადადების გაშლა მეორეხარისხოვანი წევრების ხარჯზე გამომსახველობით-გამომეტყველებითი საშუალებებით, შესავალი სიტყვით და ა. შ.;
- ✓ ტექსტის ყველა სახის ასპექტური და კომპლექსური ანალიზი;
- ✓ ტექსტში სიტყვის გაშლის მეთოდი და ტექსტის შემცირება საკვანძო სიტყვამდე, რომელიც სქემატურად ასე შეიძლება წარმოვადგინოთ

სქემა 3

ლიტერატურის გაკვეთილებზე დაწყებით კლასებში ხდება ტექსტის მრავალმხრივი დამუშავება, ნაწარმოების მხატვრული ფორმის ანალიზი, სალექსიკონო მუშაობა.

ლიტერატურის გაკვეთილებზე შეიძლება იქნეს გამოყენებული სწავლების შემდეგი მეთოდები და სტრატეგიები:

- ✓ გმირის სიტყვიერი დახასიათება (პორტრეტი);
- ✓ შინაარსის გადმოცემა (ანალიზური, შეკუმშული, კომენტირებული);
- ✓ კონტექსტის შექმნა გამომსახველობითი საშუალებებით;
- ✓ ტექსტის შეცვლა გამომსახველობითი საშუალებების დახმარების გამოყენებით;
- ✓ ერთი თემის მიხედვით ორი მხატვრული ნაწარმოების შედარებითი ანალიზი;
- ✓ სხვადასხვა სახის თხზულება და მათი ხარისხობრივი ანალიზი (დაკვირვების, შთაბეჭდილებათა ემოციონალური მახასიათებლების, ლიტერატურული ნაწარმოების, სურათის, სპექტაკლის და ა. შ.), თხზულება-სტილიზაცია (იგავ-არაკი, ზღაპარი და ა. შ.);
- ✓ ლექსთწყობა;

- ✓ როლური თამაშები და მეტყველებითი იმპროვიზაცია (ნაწარმოების შინაარსის გადმოცემა, თემის (საკითხის) ზეპირი ან წერილობითი პრეზენტაცია. სხვადასხვა სახის ნაწარმოებთა კომენტირება და ა. შ.);
- ✓ კვლევითი ნამუშევრის მომზადება და პრეზენტაცია ლიტერატურული თემის მიხედვით;
- ✓ ლიტერატურული ნაწარმოების ეპიზოდის (ეპიზოდების) ინსცენ-ირება და ა. შ.

კომუნიკაციური ტექნოლოგიის აქტიურად გამოყენება შესაძლებელია კლასგარეშე საქმიანობაშიც, როგორცაა საწრეო მუშაობა, ექსკურსიების მოწყობა კულტურულ-ლიტერატურულ ადგილებში, საბავშვო სპექტაკლებზე დასწრება მისი შემდგომი განხილვით, მოსწავლეთა კონფერენციების, ლიტერატურული საღამოების ჩატარება და ა. შ.

გამოყენებული ლიტერატურა:

- მელაშვილი (2004). კოტე მელაშვილი. პედაგოგიური ხელოვნება. თბილისი, გამომცემლობა „სამშობლო“;
- ინასარიძე (2007). მაია ინასარიძე. მეთოდური მითითებები კომუნიკაციური გრამატიკის სახელმძღვანელოსათვის. თბილისი, გამომცემლობა „საიმედო“;
- ჯინჯიხაძე (2014). ლევან ჯინჯიხაძე. ქართული ენისა და ლიტერატურის დაწყებითი კურსის სწავლების მეთოდოლოგია და ტექნოლოგია. თბილისი, გამომცემლობა „მერიდიანი“.